

mélyebb értelmezését a rendszerelmélet, a kibernetika és a pszichológia néhány alapvető fogalmának felhasználása teszi lehetővé.

A stratégia és taktika a sporttevékenységben teljesítményfokozó tényezőként jelentkeznek. Ez a szerepük indokolja, hogy az edzéssel egy fejezetét képezzék. A tantárgy keretében arra törekszünk, hogy rendszerezzük az edzésmélet ezen fejezetének anyagát, olyan általános jellegű összefüggéseket, lényegjegyeket emeljünk ki, amelyek érvényesíthetők az egyes sportágak taktikájának kialakításakor és a versenyzők taktikai felkészítéséhez. A stratégiai és a taktikai ismeretek az egyes sportágakban a sportág jellegétől függően eltérő fontosságúak. Jelentőségüket abban látjuk, hogy az edzők és versenyzők ilyen képzettségre teszik lehetővé az edzések során felhalmozódott energiák, lehetőségek célszerű realizálását. A taktikai ismeretek adják meg a lehetőségét arra, hogy a versenyzők potenciális tudásukat adott időpontban, megfelelő intenzitással és kellő ökonómiával a győzelem elérésének szolgálatába állítsák.

A sportfelkészítésre jellemző megfeszített edzőmunka akkor nyeri el igazán értelmét, ha az alkalmazás optimális mértékét meg tudjuk teremteni. Ennek a nem elhanyagolható szempontnak az érvényesítésében az edzők és versenyzők taktikai képzése fontos terület.

4.2. ALAPFOGALMAK

4.2.1. A stratégia

A stratégia elsősorban a hadtudományban használt fogalom és – mint az előzőekben már rámutattunk – meghonosodott az élet sok más területén is. Hadtudományi értelmezésben a stratégia a hadviselés elveinek, egy egész hadjárat tervezésének, vezetésének tudományát, a hadászatot jelenti.

„Sportstratégián a sportfejlesztésnek és vezetésnek dinamikus irányítási rendszerét értjük.” (Petrov). *A stratégia elsősorban az elérendő célokat jelöli meg. Cselekvési területre szélesebb, mint a taktikáé, de azzal közvetlen kapcsolatban van.*

A stratégiát R. Petrov a következőképpen osztályozza:

Az általános stratégia az egész sportmozgalom vagy ezen belül egy jelentős terület fejlesztésével kapcsolatos célokat, feladatokat foglalja magába (például a versenysport, tömegsport, iskolai sport fejlesztésének több évre szóló távlati terve).

Megvalósításában részt vesznek sportvezetők, szervezők, tudományos dolgozók, pedagógusok, ifjúsági szervezettek, edzők, újságírók; versenyzők stb.

Az előkészítő stratégia a nagyobb versenyekkel, bajnokságokkal kapcsolatos célokat, intézkedéseket tartalmazza (például egy egyesület vagy egy sportág olimpiai felkészülési terve utal a felkészülés tárgyi, személyi feltételeire, az alkalmazott edzőmódszerekre, az edzőtáborok és versenyek célszerű elosztására, a hatásrögzítő és ellenőrző módszerekre, az elérendő szintekre, helyezésekre, pontokra stb.)

Megvalósítása a sportággal kapcsolatban álló szakemberekre hárul. Ezek elsősorban a sportvezetők, edzői kollektívák, orvosok, pszichológusok, tudományos dolgozók és természetesen a sportolók.

Az operatív stratégia közvetlenül a versenyzők előtt álló célokat jelöli meg, amelyeket a konkrét taktikai feladatok megvalósításán keresztül érhetnek el. Az operatív stratégia körébe tartozik elsősorban a versenyterv kidolgozása, a versenyzők kijelölése az egyes

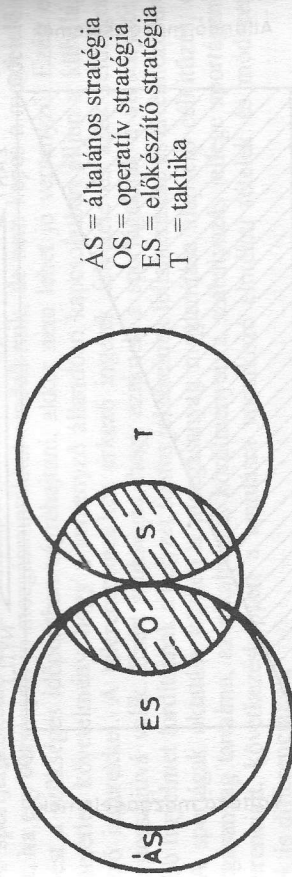
versenyszámokra, a csoportok összeállítása. „Az operatív stratégiában döntő momentum a versenyés megszervezése” írja Petrov. Ez a megállapítás egyaránt vonatkozik a versenyzőkre és a vezetők (edző, segédedző, orvos, gyűrő, eredményjelző) versennyel kapcsolatos munkájának megtervezésére.

Láthatjuk, hogy az operatív stratégia megvalósításában részt vevők köre leszűkül a versenyen konkrét feladattal rendelkező személyekre. *A taktika megvalósítása pedig (alapvetően) az edző és a versenyzők együttes tevékenységét öleli fel.*

A stratégia meghatározásával kapcsolatban itt kifejtettek lényegében megegyeznek Csanádi Árpád definíciójával: „... kitűzött közelebbi és távolabbi céljaink elérését elősegítő intézkedésekre, irányításra vonatkozó széles körű ismereteket összefoglaló néven stratégiának nevezzük”.

Gondolhatnánk, hogy a stratégiai tevékenység vezető szerepe a verseny megkezdése tart. A verseny megkezdésével a taktikai tevékenység válik uralkodóvá. A hadtudományok szakértői szerint a stratégia elviszi a katonát a harcmezőre egy kijelölt pontjára, ahol a harc, a küzdelem módja már taktikai kérdés. A nemzetközi sakkélet teoretikusainak összefoglaló véleménye az, hogy a *stratégia felöleli a tervezést és a célok kitűzését. A taktika tartalmazza pedig a célok keresztülvételét.*

A stratégia és taktika kapcsolatának szemléltetését a 33. ábrán kísérreljük meg.

33. ábra. A stratégia és taktika kapcsolata (Petrov)

4.2.2. A taktika

Mielőtt a taktikai tevékenység részletes elemzésébe kezdenénk, tisztáznunk kell a testnevelés- és sportelmélet két központi területének – a technikának és a taktikának – bizonyult összefüggését.

A sportágak elemzésekor arra a megállapításra juthatunk, hogy azok üzése sajátos kondicionális feltételekhez kötött, ugyanakkor az egyes sportágak sajátos kifejezőeszközrendszerrel rendelkeznek. Ez a kifejezőeszköz-rendszer az ideg-izom kapcsolatokat, ingerreakció kapcsolatokat (S-R-kapcsolat), más szóval mozgáselem-sorok és cselekvési formák által meghatározott időbeli, térbeli és dinamikai összerendezettségé.

* S = stimulus (kiváltó inger).

R = response (válasz az ingerre).